

Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií

THE CAUSES OF MIGRATION INITIATION AND REFLECTIONS ON RELATED THEORIES

ING. MILAN PALÁT, PH.D.

Ústav teritoriálních studií | Department of Territorial Studies
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií | Fac. of Reg. Development and International Studies
Mendelova univerzita v Brně | Mendel University in Brno
✉ Zemědělská 1, 613 00 Brno, Czech Republic
E-mail: mpalat@mendelu.cz

Anotace

S rostoucím rozsahem migrace obyvatelstva a jejími značnými regionálními i globálními dopady je třeba se ve zvýšené míře zabývat hodnocením jejích teoretických vysvětlení. Cílem příspěvku provést kritické zhodnocení rozdílného teoretického vysvětlení příčin vzniku migrace v duchu soudobé ekonomické teorie. Různé teoretické přístupy odrážejí různé cíle výzkumu, různé zaměření a zájmy. Nicméně žádná z teorií neumožňuje plně vysvětlit komplexní problém migrace v celé své šíři. Doporučit lze spíše hledání vzájemné komplementarity jednotlivých již existujících teorií a vybrané teoretické postuláty podrobovat kritickému empirickému zkoumání. Řešení je možné nalézt pouze aplikací multidisciplinárního přístupu k problematice s využitím poznatků koexistujících teorií.

Klíčová slova

migrace, teoretické koncepty, multidisciplinarita

Annotation

With the increasing extent of population migration and its significant regional and global impacts, we should be increasingly dealing with the assessment of its theoretical explanation. The aim of this paper is to make a critical evaluation of different theoretical explanations of the causes of migration in the spirit of contemporary economic theory. Different theoretical approaches reflect different research objectives, different orientations and interests. However, none of the theories does fully explain the complex issue of migration in its entirety. It can be rather recommended to search for mutual complementarity between existing theories and for selected theoretical postulates make critical empirical investigation. The solution can be found only by the application of a multidisciplinary approach using knowledge of coexisting theories.

Key words

migration, theoretical concepts, multidisciplinarity

JEL classification: F22, J61, O15

Úvod

Mezinárodní migrace představuje jedno z aktuálních a ohebných témat regionálního rozvoje i v současně globalizované společnosti. S rostoucím rozsahem mezinárodní migrace je třeba se ve zvýšené míře zabývat tvorbou a hodnocením jejích teoretických aspektů. Co se týče kategorizace příčin mezinárodní migrace, průlomovým článkem je dílo od Massey et al. (1993), ve kterém je proveden první pokus o komplexní posouzení rozdílných teorií migrace. Ovšem toto ani další zhodnocení dosavadních přístupů doposud nevedlo k plné syntéze poznatků ani v rámci sjednocení rozdílných přístupů k migraci, která se ukazuje být velmi složitým multidisciplinárním fenoménem.

Posouzením jednotlivých teoretických konceptů, jejich komparací a kritickým zhodnocením se následně zabývaly další články např. Massey et al. (1994), Boyle et al. (1998), Brettell, Hollifield (2000), Massey et al. (2005), Hagen-Zanker (2008). Cílem příspěvku provést kritické zhodnocení rozdílného teoretického vysvětlení příčin vzniku migrace v duchu soudobé ekonomické teorie.

1. Předchůdci moderních teorií

Pojme se nyní blíže seznámit s příjmy příčinami, které dle nejznámějších teoretických směrů za migraci stojí. Mezi nejvýznamnější předchůdci moderních teorií patří především tzv. Ravensteinovy zákony a špush-pull teorie.

Ravensteinovy zákony

První odborné práce zaměřené na mezinárodní migraci se objevují již v poslední čtvrtině 19. stol. Průkopníkem v oblasti teorií migrace byl anglický geograf a kartograf německého původu Ernst Georg Ravenstein. Jeho výzkum migrace významně ovlivnil další odborné práce zabývající se strukturou

a procesy migrace. Jedná se zejména o dvě díla z let 1885 a 1889, ve kterých formuluje sedm základních zákonů migrace:

- Každý migrační tok vytváří zpočátku migraci.
- Většina migrantů se přesunuje na krátkou vzdálenost.
- Migranti, kteří migrují na delší vzdálenosti, mají sklon vybírat si jako destinaci velká města.
- Venkovské obyvatelstvo migruje více než obyvatelé městských oblastí.
- Rodiny jsou méně aktivní v mezinárodní migraci než mladí dospělí jedinci.
- Většinu migrantů tvoří dospělé osoby.
- Velká města rostou především v důsledku migrace spíše než díky přirozenému přírůstku (Ravenstein, 1885), (Ravenstein, 1889).

Zde lze souhlasit, že každý migrační tok vytváří zároveň i jistý tok opačným směrem, nebo i státní migrace je součástí hrubé migrace mezi dvěma místy (i zeměmi). Jako všeobecně platné lze do jisté míry chápat i další dva zákony ohledně vzdálenosti, na kterou se lidé migrují. Ravenstein odhalil existenci inverzního vztahu mezi objemem migrace a vzdáleností, na kterou lidé migrují. To vysvětluje například koncept *distance decay*, který obecně tvrdí, že jakákoli interakce mezi subjekty je závislá na vzdálenosti a s jejím růstem postupně klesají vazby mezi jednotlivými body. Aplikováno na migraci by to ovšem ve výsledku znamenalo, že na velké vzdálenosti by nemigroval téměř nikdo. To ale nebyla realita ani v Ravensteinových dobách, a tak uvádí, že některé migrační toky na dlouhé vzdálenosti představují vlastně sekvenci několika kratších fází migrace nazývaných jako *šmigration steps* (Ravenstein, 1885). Většina migrantů se i dnes přesunuje na kratší vzdálenosti, ovšem pojetí krátké vzdálenosti bude nyní díky obrovskému pokroku v dopravě značně odlišné, nebo přiměrná vzdálenost, na kterou osoby migrují, se zcela nepochybně značně zvýšila. Ochtu migrovat na větší vzdálenosti podpořil nepochybně i rozvoj v oblasti komunikačních technologií, jako jsou internet, mobilní telefony atp.

Další zákonitost ohledně atraktivity velkých měst pro migranty ze vzdálenějších oblastí je též zřejmá i v současnosti. Ravenstein v poznámce, že venkovské obyvatelstvo migruje více než obyvatelé městských oblastí, by se v současné době dal aplikovat na některé rozvojové země, ale ani i v nich nelze situaci takto generalizovat. Další zákony tvrdí, že většinu migrantů tvoří mladí dospělí jedinci, pro které je toto rozhodnutí v důsledku neexistence nejznámějších závazků snadnější. Celé rodiny byly v Ravensteinových dobách v migraci méně aktivní. Nižší aktivita rodin je zcela pochopitelná, ale například politiky slušování rodin migrantů v současnosti vedou k rostoucímu rozšíření tohoto typu migrace. Poslední Ravensteinův zákon zmíní uje fakt, že k růstu městské populace dochází především v důsledku migrace než díky přirozenému přírůstku obyvatelstva. Ukázali jsme si tedy, že migrační zákony zformulované Ravensteinem jsou do značné míry platné i v současnosti, jak to potvrzuje například Touček et al. (2008). Přestože se Ravensteinovo dílo soustředilo zejména na tehdejší migrační trendy

z pohledu jeho odborné disciplíny, má klíčový význam i na studium migrace napřímo mnoha dalšími obory.

Špush-pull teorie

Odborná literatura poskytuje mnoho různých vysvětlení determinant mezinárodní migrace. Velmi často se v ní objevují odkazy na model špush-pull, jehož základy položil Bogue (1963), a který byl rozpracován Leem a Jansenem v 60. letech 20. stol. (Lee, 1966; Jansen, 1969). Ti rozdělují faktory, které způsobují pohyb obyvatelstva do dvou skupin: tzv. špush a špull faktory, které jsou v české literatuře zmiňovány také jako faktory tlaku a tahu (Uherek et al., 2004). Podle těchto autorů je migrační pohyb výslednicí sil, které migranta vypuzují ze země jeho původu (špush faktory) a sil, které migranta přitahují do cílové země (špull faktory). Špush faktory jsou nepříznivé okolnosti v oblasti, ve které člověk žije a špull faktory naopak okolnosti, které člověka přitahují k přesunu do jiné oblasti.

Podle Leea (1966) jsou tzv. špush faktory, které jsou schopny přimět lidi, aby se odstěhovali z jejich současného místa pobytu jinam, následující:

- nedostatek pracovních míst
- málo příležitostí v mnoha ohledech
- špatná zdravotní péče
- ztráta bohatství
- diskriminace
- znečištění
- špatné podmínky bydlení
- válka
- primitivní podmínky
- přírodní katastrofy
- rozšíření pouští
- hladomor
- sucho
- nedostatek politické nebo náboženské svobody
- politické obavy nebo pronásledování
- vyhrožování smrtí
- zastrahování

Samotná existence uvedených faktorů tlaku (špush faktor) ještě nemusí vést k migraci. Aby k migraci mohlo dojít, je nutné, aby existovaly též jiné, pozitivní faktory, které migranta budou přitahovat do cílového místa (špull faktory, resp. faktory tahu). Mezi tzv. špull faktory, které vedou obyvatele k přesídlení do nového místa v jiné zemi, patří například:

- pracovní příležitosti
- lepší životní podmínky
- politická a náboženská svoboda
- lepší zdravotní péče
- vzdělávání
- přiměřená mzda
- atraktivní podnikání
- bezpečnostní důvody
- rodinné vazby.

Mezi další významné špush faktory bychom mohli zařadit například vysokou nezaměstnanost a nízké mzdy. Jiným příkladem špull faktorů může být politická stabilita, ekonomická prosperita, vysoké mzdy, možnost plnohodnotného života apod. Rozhodovací proces, zda podstoupit migraci, je kromě špush a špull faktorů dále ovlivněn zejména právními předpisy, které migraci brání. Jde například o velkou vzdálenost cílové země, jazykové bariéry, podmínky vstupu do země (vízová povinnost), náklady související s přesídlením, odloučení od rodiny atd.

Mezi výše uvedenými faktory, můžeme identifikovat hlavní kategorie špush a špull faktorů, které lze následně rozdělit do tří základních skupin:

- ekonomické
- kulturní
- environmentální (související s podmínkami životního prostředí)

Z posledního vývoje mezinárodní migrace je z ejmé, fle v t-ina lidí migruje z ekonomických d vod . Kulturní a environmentální faktory také vedou k migraci, i kdyfl ne tak ásto, jak faktory ekonomické. Ale pokud se podíváme zp t do 20. století, tak v Evrop byly politické faktory jedn mi z nejdůležitějších a do-šlo i k n kolika výrazným vlnám nucené mezinárodní migrace. Bylo to hlavn z d vodu politické nestability nebo pronásledování p i zna né politické a kulturní rozmanitosti v Evrop : uprchlíci z první a druhé sv tové války, n kolik migra ních vln b hem éry komunismu a po zhroucení sovs tského bloku dal-í v období ekonomické transformace nebo jako d sledek rostoucího nacionalismu v n kterých postkomunistických zemích, zejm. na Balkán . Posledním p íkladem d lefitosti politických faktor je obrovská, nezvladatelná imigra ní vlna do Evropy, k nífl do-šlo po vypuknutí politických nepokoj v arabských zemích v oblasti St edomo í v roce 2011.

Politické podmínky mohou také fungovat jako špull faktory, zejména pokud se jedná o demokratické reflimy poskytující ve-keré politické, ob anské a ekonomické svobody. S pádem komunismu a zvolením demokratických vlád ve st ední a východní Evrop v pr b hu roku 1990 ov-em uvedený politický faktor tahu postupn z pomezí migra ních faktor vymizel. Nicmén západní Evropa v té dob za ala p itahovat rostoucí po et migrant z východní Evropy pro jiné, p edev-ím ekonomické d vodu. Lidé také migrují z environmentálních d vod , jsou tafleni fyzicky do atraktivních oblastí (z vnitrozemí k pob eflí, ze severských zemí do oblastí s teplej-ím podnebím) a vytla ování z nebezpe ných oblastí nejz n j-ími riziky a p írodními katastrofami (povodn , sucho, zne í-t ní).

Celkov se lze ztotožnit s názorem Heniga (2007), fle ve své dob m la špush-pullø teorie pom rn silný explana ní potenciál, ale v sou asnosti jifl migrace p edstavuje natolik komplexní jev, fle mechanistický model špush-pullø zna n redukuje jeho povahu. Dopln ní n kterých aktuálních p í in migrace je sice možné, ale ne e-í hlavní problém modelu omezený na simplistický vztah šp í ina-následekø. Dal-í p ístupy odráflují r zné výzkumné cíle a odli-ná ohniska zájmu.

2. Soudobé teorie vysv tlující p í iny migrace

V dal-í ásti je v nována pozornost teoriím migrace, které jsou pouflívány pro vysv tlení p í in migrace i v sou asné dob . Jedná se o tyto teorie: neoklasická teorie migrace, nová ekonomie pracovní migrace, teorie duálního pracovního trhu, teorie sv tového systému.

Neoklasická teorie migrace

Neoklasická ekonomie p edstavuje jednu ze základních vysv tlujících teorií migrace, která byla na svém vrcholu v 60. letech 20. stol. Massey et al. (1993) p íná-í v rámci neoklasické ekonomie dva p ístupy. Migrace je d sledkem nerovnom rného rozd lení práce a kapitálu a je vysv tlována bu na úrovni celé zem (makroekonomický p ístup) nebo na úrovni jednotlivce (p ístup mikroekonomický). Dle prvního z p ístup vychází mezinárodní migrace z rozdíl ve mzdách a p ílefitostech mezi jednotlivými zem mi, tedy na makroekonomické úrovni. Migrace je d sledkem existujících nerovností v p íjmech i na pracovním trhu v jednotlivých státech. Mnohé ekonomiky p í hospodá ském r stu naráflují na nedostatek kvalifikovaných pracovník na trhu práce. Práce se stává vzhledem ke kapitálu nedostatkovou, a tato nerovnováha v rozd lení výrobních faktor p sobí tlak na r st mezd. Opa n je tomu v zemích s p ebytkem práce a nízkou úrovní mezd. Racionáln se chovající pracovníci se tedy snaflí maximalizovat svoji mzdu (mezinárodn) a migrace pracovník do zemí s nedostatkem práce a vysokými mzdami by m la postupn vést k eliminaci rozdíl v úrovni mezd. Po jejich úplném vyrovnání migrace podle zastánc této teorie zcela ustane. Zde je jifl na první pohled z ejmé, fle se jedná o pokus o vysv tlení migrace omezený na jedinou oblast, cofl p edstavuje velké zjednodu-ení jinak velmi komplexního jevu migrace.

V mikroekonomickém neoklasickém p ístupu je zd razn na role racionáln uvaflujících jedinc , kde se potenciální migranti rozhodují na základ racionální kalkulace možných náklad a p ínos , které s sebou migrace nese. Potenciální migranti tedy berou ve svých rozhodnutích na z etel konkrétní o ekávané náklady a p ínosy s migrací související. Migrace je i v tomto p ístupu d sledkem existujících nerovností na pracovních trzích v jednotlivých zemích.

P í zhodnocení teorie migrace postavené na neoklasické ekonomické teorii je možno konstatovat, že ta je v mnoha ohledech podobá simplistickému principu špush-pullø teorií. Nízká domácí mzda (resp. také možnost získat vyší mzdu jinde) představuje motivaci pro pracovníky k přesunu, tedy působí jako špush faktorø. Jako špull faktorø pak může působit poptávka firem po práci. Na základě dané teorie by lidé migrovali z chudších zemí s nížšími mzdami do zemí bohatších se mzdami vyššími a pokud by rozdíl by migrace ustala. To ale například nevysvětluje mnohé rostoucí a ustávající migrační toky mezi chudšími nebo naopak mezi vyspělými zeměmi. Navíc samotné vyrovnání nebo prohloubení rozdílů v úrovni mezd mezi zeměmi nemusí vést k ustávání (či prohlubování) migrace. V neoklasické ekonomii se tedy jedná pouze o zohlednění jedné z ekonomických příčin migrace, přičemž není akcentováno, že ta má i mnoho dalších významných ekonomických a neekonomických aspektů. Dalším problémem je, že není brána v úvahu segmentace trhu práce, kdy jednotlivé segmenty se mnohdy vyvíjejí odlišně a mobilita mezi nimi je velmi omezena (Massey et al., 2005).

Nová ekonomie pracovní migrace

Nová ekonomie pracovní migrace tvrdí, že rozhodnutí o migraci nevznikají u jednotlivých izolovaných aktérů, ale ve vztáích celých spolu souvisejících lidí, a to nejen s cílem maximalizovat své příjmy, ale také kvůli minimalizaci možných rizik a omezení (Stark, 1991). Na rozdíl od neoklasického modelu není v nové ekonomii pracovní migrace rozhodnutí o migraci otázkou jednotlivce, ale celé domácnosti (rodiny). Příčinou migrace tedy není samotný mzdový rozdíl, jako tomu bylo v neoklasické teorii, ale existující nejistota, riziko a relativní chudoba. Teorii je možno ilustrovat na příkladu venkovské domácnosti, která čelí výzvám kapitalistické ekonomiky. Domácnost nemá dostatek kapitálu pro modernizaci, ale není zde dostatečně rozvinutý a dostupný pojišťovací a úsporový trh. Absence pojišťovacích a úsporových trhů vede rodinu k vyslání jednoho svého vzdělanějšího člena do města (případně do zahraničí), čímž si díky pravidelnému zasílání peněz zajišťuje zvýšení celkového příjmu rodiny, a také se díky diverzifikaci zdrojů příjmu snižuje riziko. Další odlišností oproti neoklasickému modelu je relativní posuzování chudoby (relative deprivation), nikoli pouze vnímání chudoby absolutní. Domácnosti okolo sebe vidí příklady jiných domácností, z nichž jeden či více členů migrovali do jiných míst, a které díky prostředkům rodin zasílaných migranty, dosahují vyššího životního standardu. Toto vzájemné porovnávání životní úrovně (poměrná chudoba vzhledem k ostatním domácnostem) a v domě, že daný rozdíl je důsledkem rozhodnutí o migraci, je podle zastánců nové ekonomie pracovní migrace důležitým motivačním faktorem k migraci.

Co se týče explanační schopnosti nové ekonomie pracovní migrace, jedná se oproti neoklasické ekonomii o značný posun směrem kupedu a velmi dobře popisuje podstatu některých migračních toků, jako je například migrace z venkova do města v rozvojových zemích. Již méně než v minulosti je tato teorie aplikovatelná na současné trendy mezinárodní migrace. Při komplexním hodnocení je také nutné konstatovat, že teorie se zabývá příčinami a hlubšími souvislostmi migrace ve vysílající zemi, nikoli pak již podstatnými faktory v potenciálních cílových zemích, zejména vlivy existující poptávky na trhu práce v nich. Tato problematika zatím neměla být cílem studována a v dalších teoriích.

Teorie duálního pracovního trhu

Teorie duálního pracovního trhu se na rozdíl od nové ekonomie pracovní migrace popsané v předchozím odstavci zaměřuje na poptávkovou stranu migrace v cílových zemích a nabírání pracovníků z rozvojových zemí. Jako klíčový faktor pro migraci jsou zdůrazňovány strukturální podmínky v přijímající zemi. Migrace dle této teorie vyvstává nikoli z nerovnosti mezd, jak tomu bylo v neoklasickém pohledu, ale ze strukturálního nedostatku pracovníků v určitých sektorech v přijímajících zemích a je de facto důsledkem náborových politik a prohlubující se hierarchické segmentace pracovního trhu. Tato teorie tvrdí, že lidé v rozvinutých zemích čelí u nižších pozic na pracovním trhu jistým motivačním problémem, protože tato místa mají ve společnosti nízký status a jen velmi málo možností pro další kariéerní postup. Takové volné pracovní místo pak vytváří poptávku po zahraničních pracovnících, kteří často nemají tyto motivační problémy. Proto je migrace

ve vysp lých zemích v t-inou iniciována í taflena ze strany zam stnavatel nebo vlád jako zástupc domácích zam stnavatel (Massey et al., 1993).

Je možno dodat, že nedostatek dostupných pracovník se v ur itých sektorech v p íjímajících zemích m že objevovat díky silnému hospodá skému r stu, ale dle této teorie se p edev-ím jedná o obecn í trend sou asné spole nosti, kdy jak uvádí Henig (2007): šPopulace v cílových zemích migrace je jifl p eorientována na postindustriální mód produkce a tím vzniká nedostatek kvalifikovaných pracovník v ad servisních profesí. To vede k navý-ení poptávky sm rem za hranice stát .o Tato teorie posunula poznání dále také díky schopnosti vysv tít existenci jisté (vy-í) míry nezam stanosti v cílové zemi a zároveň existenci vysoké poptávky po práci zahrani ních migrant . Pro domácí pracovníky se stane ur itý segment pracovního trhu nezajímavý, p ípadn jsou pro vstup na n j šp ekvalifikovánío. Proto v n m m že p es vy-í celkovou nezam stanost v hlavním segmentu p etrávat relativn vysoká poptávka po práci, kterou mohou uspokojit práv migranti ze zahrani í. Ti p ílí- ne e-í otázku sociálního statusu v cílové zemi, a to nejen proto, že rozdíl v dosažené mzd v zemi p vodu a zahrani í je vysoký, ale nap . i d vodu, že považují situaci v této pozici za p echodné období a díky sociálním vazbám si udržují vysoký status ve své zemi p vodu. Mnoho z nich také p edpokládá, že si po ur ité dob nalezne zam stnání mimo tento neatraktivní sektor.

Teorie sv tového systému (sv tosystému)

Teorie sv tového systému hledá p í iny migrace na základ zm n historického uspo ádání trfních vztah v rámci sv tového systému, resp. jeho m níci se struktury. Opírá se o p edpoklad nekon ící akumulace kapitálu, jenfl uvádí do pohybu celý systém, v etn migrace. Její vysv tlení konkrétn spo ívá v akumulaci kapitálu a pronikání kapitalistických ekonomických vztah do periferních spole ností, cofl v d sledku vytvá í mobilní populaci, která je, mimo jiné, p ípravena téfl k migraci do zahrani í. Migrace v rámci této teorie souvisí s objevujícími se nerovnostmi mezi rozvinutými jádrovými oblastmi a zaostalými oblastmi periferie. S expanzí kapitalistických vztah do periferních oblastí v nich probíhají strukturální zm ny a ást p vodn zem d lsky zam ené populace se stává levnou pracovní silou v oblastech jádrových. Venkovské domácnosti v d sledku nastalých zm n ztrácejí svoji p vodní sob sta nost a jejich lenové jako námezdní d lníci odcházejí za vidinou vy-ího výd lku do m st í do zahrani í.

Mezinárodní migrace je dle této teorie zvlá-t pravd podobná mezi minulými koloniálními mocnostmi a bývalými koloniemi pro jejich silné kulturní, jazykové, investí ní, dopravní a komunika ní vazby. Dané procesy jsou prohlubovány i globaliza ními trendy posledních n kolika desítek let. Massey et al. (1998) uvádí, že pracovní migrace je jedním subsystémem systému sv tového trhu, který se dále rozvíjí díky globalizaci. Jedná se nap . o nár st mezinárodního obchodu, kapitálovou mobilitu, pokrok v doprav , rozvoj informa ních a komunika ních technologií a dal-í faktory, které roz-í ují mezinárodní d lbu práce o dal-í místa na sv t .

Záv r

Zmín né teorie uvád jí možná teoretická vysv tlení mezinárodní migrace. R zné p ístupy odráfl ejí r zné cíle výzkumu, r zná zam ení a zájmy. Nicmén fládná z t chto teorií neumofl uje pln vysv tít komplexní problém migrace v celé své -í í. Doporu ít lze spí-e hledání vzájemné komplementarity jednotlivých jifl existujících teorií a vybrané teoretické postuláty podrobovat kritickému empirickému zkoumání. Rabu-ic a Burjanek (2003) k tomu uvád jí, že migrace je velmi složitý fenomén, ve kterém se prolínají komponenty mikro, mezo a makrostrukturální a proto není p ekvapivé, že zatím neexistuje fládná ucelená teorie migrace. Také Bar-ová a Bar-a (2005) doporu ují hledat jifl zmi ovanou vzájemnou komplementaritu jednotlivých teorií. Pro shrnutí, lze vyuffít dal-í poznámky Rabu-ice

a Burjanka (2003), kte í k vysv tlením migrace uvád jí, že migrace má ty í základní aspekty a t mi se také s r znými d razy zabývají teorie vysv tlující migraci. Jsou to strukturální síly, které podporují vyst hování z ur ité oblasti, dále strukturální síly p ítahující migranty do nových oblastí, dal-ím aspektem jsou motivace, cíle a aspirace osob, které reagují na tyto strukturální faktory a stávají se

migranty a nakonec sociální a ekonomické struktury, které vznikají a spojují oblasti vyst hování a p íst hování. e-ení je tedy dle mého názoru možná nalézat aplikací multidisciplinárního p ístupu k problematice migrace s využitím poznatk koexistujících teorií. Studium migrace poté m fle umofnit p edcházet i mnoha nep íznivým (s migrací souvisejícím) jev m i vést k postupnému napravování jifl vyvstalých problém jako je otázka integrace cizinc do v t-inové spole nosti, marginalizace t chto skupin na trzích práce i v jiných sférách, sociální exkluze, rasová segregace a ghettoizace p íst hovalc , nár st chudoby, kriminality, nová bezpe ností rizika, p edsudky, diskriminace, xenofobie i rasové nepokoje.

Literatura

- [1] BARTOVÁ, A., BARTÁ, P., (2005). *P íst hovaectví a liberální stát. Imigra ní a integra ní politiky v USA, západní Evrop a esku*. Brno: Masarykova univerzita v Brn . ISBN 80-210-3875-6.
- [2] BOGUE, D. J., (1963). Techniques and Hypotheses for the Study of Differential Migration: some Notes from an Experiment with U.S. Data. *International Population Conference*. New York.
- [3] BOYLE, P. et al., (1998). *Exploring Contemporary Migration*. Harlow: Addison Wesley Longman. ISBN 0-582-25161-3. p. 282.
- [4] BRETTELL, C. B., HOLLIFIELD, J. F., (2000). *Migration Theory : Talking Across Disciplines*. London: Routledge. ISBN 978-0-415-95427-3.
- [5] HAGEN-ZANKER, J., (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature. [online]. [cit. 2012-10-14]. Available from: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105657>.
- [6] HENIG, D., (2007). *Migrace*. [online]. [cit. 2012-10-14]. Available from: <<http://antropologie.zcu.cz/migrace>>.
- [7] JANSEN, C., (1969). Some Sociological Aspects of Migration. *Migration*. Cambridge: Harvard University Press.
- [8] LEE, E. S., (1966). *A Theory of Migration*. University of Pennsylvania. [online]. [cit. 2011-09-25]. Available from: <<http://www.jstor.org/pss/2060063>>.
- [9] MASSEY, D. S. et al., (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, vol. 19, iss. 3, pp 4316466. DOI 10.2307/2938462.
- [10] MASSEY, D. S. et al., (1994). International migration theory: The North American case. *Population and Development Review*, vol. 20, iss. 4, pp. 6996751. DOI 10.2307/2137660.
- [11] MASSEY, D. S. et al., (1998). *Worlds in motion: Understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford: Clarendon Press.
- [12] MASSEY, D. S. et al., (2005). Social and Economic Aspects of Immigration. Understanding and Optimizing Human Development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, vol. 1038, pp. 2066212. New York: New York Academy of Sciences. DOI 10.1196/annals.1315.028.
- [13] RABUŤIC, L., BURJANEK, A., (2003). *Imigrace a imigra ní politika jako prvek e-ení eské demografické situace?* Brno: VÚPSV. p. 58.
- [14] RAVENSTEIN, E. G., (1885). *The Laws of Migration*. Journal of the Royal Statistical Society, vol. 48, iss. 2, pp. 1676235.
- [15] RAVENSTEIN, E. G., (1889). *The Laws of Migration*. Journal of the Royal Statistical Society, vol., 52, pp. 2416305. DOI 10.2307/2979333.
- [16] STARK, O., (1991). *Migration of Labor*. London: Wiley-Blackwell. ISBN 978-1557864291.
- [17] TOUŤEK et al., (2008). *Ekonomická a sociální geografie*. Plze : Vydavatelství a nakladatelství Alen k. ISBN 978-80-7380-114-4.
- [18] UHEREK Z. et al., (2004). *Migrace do eské republiky, sociální integrace a lokální spole nosti v zemích p vodu*. Praha: Etnologický ústav. ISBN 80-85019-69-0.

Výsledky uvedené v p ísp vku jsou sou ástí e-ení výzkumného zám ru . 6215648904 ō eská ekonomika v procesech integrace a globalizace a vývoj agrárního sektoru a sektoru služeb v nových podmínkách evropského integrovaného trhu.